

บทที่ 5

ข้อมูลกรณีศึกษา

การจัดทำกรณีศึกษานี้ เพื่อให้เข้าใจลักษณะวิถีชีวิตของชาวบ้านในลักษณะที่เกี่ยวข้อง
กับการเลี้ยงดูเด็ก ขณะเดียวกันเพื่อนำข้อมูลช่วยในการอธิบายประกอบข้อมูลในเชิงปริมาณใน
บทที่ 6 ซึ่งจะกล่าวต่อไป การจัดทำกรณีศึกษามีทั้งสิ้น 4 กรณี เรือนดังนี้ :-

1. นางคอน (นามสมมุติ)

นางคอนมีลูกคนเดียวเป็นเพศหญิง นับอายุเด็กถึงวันวัดถั่วโกศนาการ ผลปรากฏว่า
เด็กขาดอาหารระดับหนึ่ง เด็กมีอายุ 18 เดือน น้ำหนัก 8 กิโลกรัม (เด็กเกิดวันที่ 5 มีนาคม
2529) แม่เด็กมีครอบครัวเมื่ออายุ 22 ปี โดยให้สามีเข้ามาอยู่บ้านของแม่เด็ก ได้อยู่กันด้วยกัน
1 ปี และมีลูกหนึ่งคนในช่วงหนึ่งปีนี้ ในปีต่อมาได้เลิกกับสามีเนื่องจาก สามีไม่รับผิดชอบครอบครัว

สามีจึงออกจากบ้าน ไม่ได้ส่งเสียภรรยาและลูกจนถึงปัจจุบัน แม่เด็กต้องรับผิดชอบ
ลูกเพียงลำพังมาตลอด โดยอยู่กับพ่อแม่ และน้องชายในชุมชนเกาะลาว (พัฒนาชุมชนใหม่)

ในระยะตั้งครรภ์

ในระยะที่นางคอนตั้งครรภ์ ไม่ได้ทำงานจะอยู่บ้าน ขณะเดียวกันสามีก็ไม่ได้
ช่วยเหลือเรื่องรายจ่ายในครอบครัว อาศัยพ่อของนางคอนและน้องชายของนางคอน ซึ่งเป็น
กรรมกรในท่าเรือ มีรายได้รวมเพียงเดือนละ 800-1,000 บาทเท่านั้น นางคอนท้องได้
3 เดือน ได้ไปฝากท้องที่ศูนย์บริการอนามัย 41 คลองเตย โดยคำแนะนำชักชวนของเพื่อนฝูง
ที่ท้องด้วยกัน นางคอนได้รับคำแนะนำเรื่องการบำรุงครรภ์ ให้บำรุงผัก ผลไม้ และเนื้อสัตว์
แต่หลังจากได้รับคำแนะนำแล้ว ก็ไม่ได้ปฏิบัติตามโดยให้เหตุผลว่า มีปัญหาเรื่องรายได้ไม่พอใช้ใน
ครอบครัว อาหารจึงมีน้อยตามไปด้วย อีกทั้งตนเองมิได้สนใจเรื่องบำรุง เรื่องอาหาร และคิดว่า
แม้จะไม่บำรุง ร่างกายก็แข็งแรงเป็นปกติดี ไม่เป็นอะไร ยาบ่ารุงที่ได้รับมาในตอนฝากครรภ์
แม่เด็กมิได้สนใจกินเช่นเดียวกัน กล่าวคือ กินอยู่ประมาณ 10 วัน ก็เลิกกิน เรื่องของการบำรุง
ครรภ์ที่ได้รับคำแนะนำ นางคอนกล่าวว่า มิรู้จะกินอะไรกันนักหนา ไม่ค่อยเข้าใจ ฟัง ๆ ไป
อย่างนั้น จึงมิได้สนใจกินบำรุงเพิ่ม

แม่เด็กมีความเชื่อเกี่ยวกับอาหาร กล่าวคือ จะให้ทดลองง่ายจะต้องไปหากด้วย เสกก็น้ำมนต์มากินโดยตนเองได้ไป เอาที่วัดโพธิ์ (ท่าเตียน) ทั้งหมด ๑ ใบ มากิน เมื่อท้องได้ใน ช่วง ๘-๑ เดือน (ในช่วงก่อนคลอด) และให้กินก่อนเที่ยง ให้จุดธูป ๓ ดอก เพื่ออธิษฐานขอให้ คลอดง่าย

ในระยะคลอดและหลังคลอด

แม่เด็กไปคลอดที่โรงพยาบาลตำรวจ และได้ให้เด็กกินนมแม่มาตลอด เด็กได้ กินน้ำนมเหลืองเช่นเดียวกัน แม่เด็กให้เด็กกินนมแม่จนเด็กอายุได้ 1 ขวบ ในช่วงที่ให้นมลูกนี้ แม่เด็กออกค้าขายผัก โดยเดินขายในชุมชนเกาะลวารายได้ประมาณวันละ 20 บาท จะขายในช่วงเช้าถึงเที่ยง แม่เด็กกล่าวว่า ในการให้นมลูกนั้น เนื่องจากต้องค้าขาย บางครั้งเด็กไม่ได้กินในช่วงเช้ามืด ปลอ่ยให้ตาและยายเลี้ยง แม่เด็กบ่นข้าวบดและกล้วยครูด 2 วันหลังคลอด ทั้งที่เคยรับคำแนะนำจากโรงพยาบาลในการบ่อนอาหารเสริมหลัง 3 เดือน แม่เด็กกลัวลูกไม่อ้วน และเด็กร้องงอแงมาก เมื่อให้กินข้าวบดและกล้วยครูดดังกล่าวแล้ว เด็กไม่งอแงและ เด็กไม่เจ็บป่วยแต่อย่างใด

เมื่อคลอดเสร็จ การห้ามอาหาร พบว่า ห้ามกิน เนื้อ หน่อไม้ แกงผักชี เหล็ก ผักชะอม เป็นต้น แม่เด็กได้แสดงทัศนคติ "ลูกยิ่งโตขึ้นก็ยิ่งห่างเหิน เพราะเด็ก เริ่มช่วยตนเองได้ เด็กหาข้าวกินเองได้ บางทีตนเองก็ลืมน้ำข้าวเหมือนกัน เพราะปลอ่ยให้ตายายซึ่งอายุ 50 กว่า ปีแล้ว เป็นคนเลี้ยงดู"

ในการให้นมลูก แม่เด็กกล่าวถึง "คนข้างบ้านเห็น เขาเลี้ยงด้วยนมขันทวน เด็ก ก็ไม่เป็นอะไร แต่ก็รู้ว่าไม่ดี จะไม่ใช้อย่างไรตนไม่รู้ สำหรับตนเองให้นมแม่เลยไม่ได้นำมาเลี้ยง และไม่ชอบเลี้ยงนมขงด้วย เพราะเปลืองใช้นมแม่ดีกว่า"

กรณีการกินอาหารของเด็ก แม่เด็กกล่าวว่า "เด็กไม่ชอบกินไข่/เนื้อ/หมู อีก ทั้งการทำกับข้าวในบ้านจะมีเนื้อหรือหมูอาทิตย์ละ 1 ครั้ง ไข่ก็เช่นเดียวกัน ที่ทำกินประจำคือ ผักใส่ผงชูรสใส่น้ำปลาห่อ" จะเห็นว่าในครัวเรือนจะได้รับอาหารจำพวกโปรตีนน้อย คือ โดยประมาณสัปดาห์ละครั้ง ด้วยเหตุผลที่เนื้อมีราคาแพง เด็กจะอาศัยขย่ำข้าวกับน้ำผักให้กินเป็นประจำ และกินขนมวันละ 2-3 บาท ประเภทขนมถุงละ 1-2 บาท ที่วางขายทั่ว ๆ ไป ในเรื่องอาหารนี้ แม่เด็กแสดงทัศนคติ "กินพอให้รอดไปวัน ๆ ไม่ได้ใส่ใจอะไรมาก มีปัญหาเรื่องเงิน อีกทั้งไม่ทราบว่า จะกินอะไรมากมาย อยู่กินตามที่พอจะมีให้กิน" โดยเฉพาะปัจจุบัน แม่เด็กแสดงให้เห็นถึงการจ้างงานมีน้อยลง ขายผักก็ไม่ได้ ได้กำไรน้อย ไม่เหมือนเดิม ข้าวสารก็แพง จึงทำให้

สภาพฐานะค่อยลงไปกว่าเดิม ในแต่ละเดือนต้องไป เชื้อข้าวและกับข้าวร้านค้ามากินประมาณ 4-5 วัน หรือหีบยืมเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นลักษณะแสดงให้เห็นฐานะทาง เศรษฐกิจในครัวเรือน ประการหนึ่ง

ในการดูแลเด็ก แม่เด็กกล่าวถึงตนเองไม่ได้ประทับใจอะไรมาก บ่อยไป ตามประสาที่เลี้ยงกันมา และพ่อเด็กก็ไม่ได้ติดต่อมาเลย ตนเองต้องดูแลกับตายาย บางทีเด็ก ร่วงลงน้ำได้ถุนบ้าน ซึ่งตั้งแต่เด็กโตขึ้นตกน้ำไปแล้วประมาณ 5-6 ครั้ง และตกน้ำแต่ละหนจะ ไม่สบายเป็นไข้ตัวร้อนนาน เป็นสัปดาห์ เหตุที่ตกน้ำบ่อย ๆ เนื่องจากบางทีไหล เด็กวิ่งเล่นก็ พลัดตกน้ำ และปล่อยให้ตาและยายเลี้ยงดู ตนเองต้องขायฝักในช่วง เข้าด้วยประการหนึ่ง ใน กรณีของเรื่องการเจ็บป่วยของเด็ก เด็กจะเป็นบ่อยในฤดูฝน โดยแม่เด็กกล่าวถึง บางทีไม่ได้ ระวังเรื่องใส่เสื้อผ้าให้ลูก จึงเป็นหวัด เป็นไข้มบ่อย ๆ ซึ่งปกติแล้ว เด็กจะแข็งแรงดี ไม่ค่อยเจ็บ

ข้อสังเกต :

- เด็กมีภาวะร่างกายขาดอาหารระดับ 1 เด็กอายุ 1 ขวบ 6 เดือน
- สภาพครอบครัวมีปัญหาเรื่องรายได้ภายในครอบครัวและมีการหย่าร้าง
- แม่เด็กแสดงทัศนคติด้วยการที่มีรายได้ไม่เพียงพอ จึงทำให้ไม่ไว้ครุ่นใน เรื่องการตัดสินใจใน เรื่องอาหารการกิน จะกินเพื่ออยู่รอดไปวัน ๆ เท่านั้น ไม่สนใจอะไรมาก
- แม่เด็ก เมื่อตั้งครรภ์จะอาศัยการชักชวนของ เพื่อนฝูงไปฝากครรภ์ มิได้ ทราบเหตุผลว่าฝากเพื่ออะไร ประกอบทั้งแม่เด็กมีความ เชื่อโบราณ เช่น การกินกล้วย เสกขมิ้นต์ การมีข้อห้ามอาหารแสดงหลังคลอด เป็นต้น
- แม่เด็กขาดความ เข้าใจในเรื่องการบำรุงร่างกาย เมื่อมีการแนะนำจาก การไปฝากครรภ์แล้ว ก็ไม่เข้าใจทำให้แม่เด็กไม่สนใจปฏิบัติตามคำแนะนำของหมอ
- การบ้วนข้าวกับกล้วยให้เด็ก ทั้ง ๆ ที่แม่เด็กได้รับคำแนะนำให้บ้วนหลัง 3 เดือน แต่แม่เด็กกลับบ้วน 2 วันหลังคลอด ซึ่งเป็นอีกลักษณะหนึ่งที่แม่เด็กไม่ทราบโดยละ เอียด ของการเหตุผลการให้บ้วนอาหารเสริมแก่เด็กหลัง 3 เดือน แม่เด็กขาดความ เข้าใจจึงไม่ ปฏิบัติตามคำแนะนำ
- กรณีความสนใจเด็กนั้น มีการปล่อยปละละเลย เด็ก เช่น เด็กตกน้ำเป็นประจำ และมีผลให้เจ็บป่วย หรือการที่เด็กเจ็บป่วยประจำในในช่วงฤดูฝน ซึ่งแม่เด็กแสดงทัศนคติ เกิด จากการไม่ได้ดูแลระวังเท่าที่ควร

- แม่เด็กแสดงทัศนคติตนเองไม่มีใครที่พิถีพิถันในเรื่องอาหาร และการดูแลเด็ก จะเลี้ยงดูและกินอาหารให้อยู่รอดไปวัน ๆ ตามที่เคยเลี้ยงดูกันมา ในบางครั้งจะปล่อยให้เด็กกินอาหารเอง ทั้ง ๆ ที่เด็กอายุได้ 1 ขวบ 6 เดือนเท่านั้น

- แม่เด็กแสดงทัศนคติ เมื่อเด็กโตขึ้นแม่เด็กจะยังไม่มีใครได้ดูแลเด็กมากขึ้น ด้วยเหตุผลต้องออกไปค้าขายและเด็กไม่แข็งแรง ปล่อยให้ตาและยายเลี้ยง

- ในเรื่องอาหารนั้น อีกลักษณะหนึ่งแสดงถึงความสนใจและความรู้ คือแม่เด็กแสดงทัศนคติช่วงท้องไม่จำเป็นต้องบำรุง และคิดว่าตนเองก็ไม่เข้าใจอะไรเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทำให้ไม่ได้สนใจในที่สุด

2. นางไพ (นามสมมติ)

นางไพ มีลูก 2 คน บ้านอยู่บริเวณตึก 8 ลูกชายที่เป็นกรณีศึกษานี้ เป็นคนสุดท้าย อายุ 1 ขวบ 3 เดือน เด็กน้ำหนัก 8 กิโลกรัม (ขาดอาหารระดับ 1)

ในระยะตั้งครรภ์

ได้ไปฝากท้องที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 41 คลองเตย โดยการแนะนำของเพื่อนบ้าน ทั้งนี้แม่เด็กไม่ทราบว่าฝากท้องทำไม อย่างไรก็ตามก็คิดให้เหตุผลว่า เพื่อความสะดวกเวลาไปคลอด เพราะหมอที่โรงพยาบาลจะกำหนดเวลาคลอด ตนเองกลัวจึงไปฝากท้อง จากการไปฝากท้องนี้ แม่เด็กแสดงทัศนคติไม่ค่อยจะเข้าใจคำแนะนำแต่ก็จำได้ เช่น การแนะนำให้กินผลไม้ ผักมาก ๆ แม่เด็กไม่นำมาปฏิบัติตามเนื่องจากมีปัญหาเรื่องรายได้ อีกทั้งไม่สนใจในเรื่องอาหารการกิน ไม่มีความเข้าใจ ไม่มีความรู้ประการหนึ่ง แม่เด็กคิดว่าแม้จะท้องหรือไม่ท้อง ก็กินอาหารเหมือนเดิม ไม่เข้าใจอะไรด้วย แม่เด็กกล่าวถึงเมื่อท้องได้ 4-5 เดือนแรก ตนเองกินอะไรไม่ค่อยได้เลย ไม่ค่อยได้กิน อาหารที่บ้านจำพวกเนื้อหรือไข่หนึ่งเดือนจะได้กิน 1-2 ครั้งเท่านั้น ส่วนใหญ่จะกินผักใส่กระเทียม ใส่น้ำมันหมูเป็นอาหารหลัก จนถึงปัจจุบันนี้ก็ยังคงกิน เช่นนี้อยู่ ในช่วงท้อง 7-8 เดือน แม่เด็กจะกินขนมจุกจิกมาก และอาหารก็ไม่ได้บำรุงเหมือนช่วงแรกดังกล่าว แม่เด็กเล่าให้ฟังว่า ตนเองเป็นเหน็บชาบ่อย ๆ ลูกนั่งจะหน้ามืดและเหนื่อยง่าย ปัจจุบันก็ยังไม่ได้หยา แม่ลูกจะอายุได้ 1 ขวบ 3 เดือนแล้ว

ในเรื่องการบำรุงตอนท้องนี้ แม่เด็กให้ทัศนคติว่าไม่รู้ว่าจะบำรุงอะไร และอย่างไร จึงกินตามปกติ และไม่ค่อยมีเงินด้วย

ในระยะคลอดและหลังคลอด

ในช่วงคลอด แม่เด็กจะไม่กินแกงขี้เหล็กซึ่งได้รับคำแนะนำจากแม่ จะแสดงถึงตาย แม่เด็กจึงกลัวและงศกินในช่วงคลอดนี้ ในเรื่องของการบำรุงตนเอง แม่เด็กกล่าวถึงไม่ได้สนใจ เช่นเดียวกัน เพราะมีปัญหาไม่มีเงินจะซื้ออาหารดี ๆ แม่แค่จะซื้อ เนื้อยังต้องซื้อประเภท เนื้อ มาทำกิน รายได้ในบ้านจะได้มาจากสามี ซึ่งออกเก็บขยะ มีรายได้วันละ 50-70 บาท ไม่นั่นเอง ปัจจุบันจะได้น้อยลงเพราะไม่มีรถเข็น ต้องอาศัยเก็บใส่ถุงสะพายบ่าออกเดิน เก็บจึงได้น้อย (รถเข็นถูกเจ้าของมาเอาคืน ตนเองไม่มีเงินจะเช่า)

แม่เด็กกล่าวถึง ไม่ค่อยจะได้พิถีพิถันเรื่องอาหารการกินตลอดจนการเลี้ยง เด็กจะปล่อยปละละเลย บางครั้งจะให้ยายเลี้ยงที่บ้าน การเลี้ยงเด็ก แม่เด็กแสดงทัศนคติไม่ได้ประทับใจ ประหม่อม คิดว่าตนเองก็เลี้ยงดูเหมือน ๆ เพื่อนบ้าน เมื่อตอนเด็กยังเล็กอยู่เด็กได้กินนมแม่เพียงเดือนเดียว เพราะแม่เด็กต้องออกไปเก็บขยะกับสามี ต่อมาจะเลี้ยงลูกด้วยนมชั้นหวาน 5 เดือน และจากนั้น ได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม ให้นมผงมาให้เด็ก การเลี้ยงดูเด็กจะอาศัยข้าวคลุกน้ำผัดผัก ซึ่งไม่มีเนื้อดังใดกล่าวมาแล้ว คลุกข้าวให้เด็กกิน เป็นส่วนใหญ่มาตลอด เด็กจะท้องเสียบ่อยและเจ็บป่วยบ่อย ซึ่งแม่เด็กแสดงทัศนคติตนเองไม่ค่อยได้ดูแลเด็ก เวลาเพลหรือไม่ได้ระมัดระวัง เด็กจะป่วยและจะไม่ค่อยกินอาหาร

ในการคลอดของแม่เด็กนั้น ไปคลอดที่โรงพยาบาลจุฬา เด็กได้กินนมเหลือง เพราะหมอที่โรงพยาบาลแนะนำแม่เด็กไม่ทราบว่ามีประโยชน์อย่างไร เพียงแต่ทำตามคำแนะนำเท่านั้น ขณะเดียวกันในการบ่อนอาหารเสริม ข้าว และกล้วย แม้ว่าหมอจะเคยแนะนำในตอนคลอดให้บ่อนหลัง 3 เดือน แต่แม่เด็กไม่ได้ปฏิบัติตามเพราะกลัวลูกหิว และเคยปฏิบัติมาเช่นนี้ไม่เป็นอะไร โดยแม่เด็กบ่อนอาหารเสริมเด็ก เมื่อเด็กคลอดได้เพียง 3 วันหลังคลอด เมื่อซักถามว่าเข้าใจแค่ไหนในการแนะนำของหมอ แม่เด็กกล่าวถึงตนเองไม่เข้าใจว่าทำไมต้องบ่อนหลัง 3 เดือน คิดว่าเด็กจะต้องหิว และคิดว่าเด็กไม่เป็นอะไรจึงไม่ได้ปฏิบัติตาม

แม่เด็กแสดงทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องอาหารว่าคิดว่ามีอะไรก็กินไปอย่างนั้น ไม่ได้ใส่ใจอะไรมากมาย เด็กก็เลี้ยงเพื่อจะให้โตไว ๆ จะได้ไม่ลำบากเหมือนในปัจจุบัน จะได้เบาภาระไปบ้าง ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่ลูกขาดอาหาร แม่เด็กคิดว่า เป็นเพราะตนเองไม่ค่อยได้ดูแลและสนใจเด็ก และเรื่องของอาหารก็ไม่ได้พิถีพิถัน เป็นเพราะมีปัญหาเรื่องรายได้ แม่เด็กกล่าวว่า "วัน ๆ ไม่อยากจะมองหน้าเลย เวลาไม่มีเงินจะปวดหัวไปหมด บางวันก็อดข้าว

ไปเลย ลูกก็ไม่เห็นแงง รึนอนจะได้ไม่หิว เรื่องของความรู้ความเข้าใจตนเองไม่มีด้วย โทรทัศน์อะไรก็ได้ดู ไม่เคยทราบเรื่องบำรุง หรืออาหารไม่เข้าใจ และไม่สนใจด้วย เวลา ลูกร้องมาก เวลาหิวและไม่มีเงิน จะอาศัยไปขอน้ำข้าวเพื่อนบ้านมาให้ลูกกิน ส่วนพ่อและแม่ก็ต้องอด บางทีขอไม่ได้ลูกก็ต้องอดเหมือนกันจะไปหยิบยืมเงิน หรือไปเชื่อของใครก็ได้"

ข้อสังเกต :

- ลูกขาดอาหารระดับ 1 เด็กอายุ 1 ขวบ 3 เดือน
- ในการไปฝากครรภ์ มีเหตุผลเพราะความกลัวหมอที่โรงพยาบาล จะคำหนิเวลาคลอด และแม่เด็กขาดความเข้าใจประโยชน์ของการไปฝากครรภ์
- แม่เด็กไม่ได้ปฏิบัติตามคำแนะนำของหมอในเรื่องการบำรุงครรภ์ เพราะมีปัญหารายได้ การไม่สนใจในเรื่องอาหาร และไม่มีความเข้าใจ แม้จะได้รับคำแนะนำแล้วก็ตาม
- แม่เด็กมีความเชื่อเกี่ยวกับข้อห้ามอาหาร หรืออาหารแสดงหลังคลอด
- แม่เด็กแสดงทัศนคติว่าตนเองไม่สนใจการบำรุง เพราะมีปัญหารายได้ แม้แต่การจะซื้อเนื้อมาบริโภคในครัวเรือน ยังต้องอาศัยจำพวกเศษเนื้อ นอกจากนั้นยังขาดความเข้าใจในเรื่องอาหาร หรือการบำรุงร่างกายด้วย
- ในการเลี้ยงเด็ก จะไม่ได้สนใจดูแลสม่ำเสมอ จะปล่อยให้ยายเลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่ แม่เด็กจะออกทำงานเก็บขยะกับสามี คลอดจนเลี้ยงลูกด้วยนมชั้นหวาน โดยไม่ทราบถึงโทษว่าเป็นเช่นไร
- การปล่อยให้ละเลย ไม่ระมัดระวังดูแลเด็กทำให้เด็กบ่นบ่อย และไม่ค่อยกินอาหาร
- แม่เด็กบ่นข้าวและกล้วยแก่เด็ก 3 วันหลังคลอด แม้จะเคยได้รับการแนะนำจากหมอ เนื่องด้วยกลัวลูกหิวและคิดว่าไม่เป็นไร
- แม่เด็กแสดงทัศนคติไม่ได้สนใจเรื่องอาหาร คลอดจนการเลี้ยงลูกจะต้องการให้โตไว ๆ เท่านั้น เพื่อแบ่งเบาภาระในบ้าน
- แม่เด็กแสดงความคิดเห็นว่าเหตุที่ลูกขาดอาหารเพราะตนเองไม่ได้สนใจดูแลในตัวเด็ก และเรื่องอาหารก็ไม่ได้สนใจ เนื่องจากมีปัญหารายได้ไม่พอจ่ายในครอบครัว

๓. นางยา (นามสมมติ)

นางยา มีลูก 1 คน (เด็กขาดอาหารระดับหนึ่ง เด็กอายุ 11 เดือน น้ำหนัก $6\frac{1}{2}$ กิโลกรัม) เมื่ออายุ 17 ปี โดยอาศัยอยู่บริเวณตึก 12 อยู่กินกับสามีได้ปีเดียวก็เลิกด้วยกัน

และสามีไม่ได้ช่วยเหลือใด ๆ จนถึงปัจจุบัน แม่เด็กต้องทำงานหาเลี้ยงลูกโดยลำพังกับยายของเด็ก แม่เด็กมีรายได้โดยประมาณเดือนละ 1,200 บาท โดยออกทำงานตั้งแต่ 6 โมงเช้า จนถึง 3 ทุ่ม ทำอาชีพรับจ้างล้างจานในร้านค้า อย่างไรก็ตาม การทำงานจะทำบ้างหยุดบ้างตามแต่ปริมาณงานจะมีให้ทำหรือไม่ แม่เด็กเล่าว่าหนึ่งเดือนจะมีงานให้ทำประมาณ 15-20 วัน

ในระยะตั้งครรภ์

ในช่วงตั้งครรภ์ แม่เด็กได้ไปฝากท้องที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 41 โดยการแนะนำของแม่ อย่างไรก็ตาม แม่เด็กไม่ทราบและไม่เข้าใจ ว่าฝากท้องทำไม มีความสำคัญมากน้อยเพียงใด แม่เด็กได้รับคำแนะนำในการฝากครรภ์เรื่องการบำรุงผักผลไม้ แต่แม่เด็กกล่าวถึงตนเองไม่ค่อยเข้าใจในเรื่องการบำรุงร่างกาย ไม่ทราบว่า จะบำรุงอย่างไร และเหตุผลในการบำรุง แม่เด็กกล่าว "เป็นเพราะตนเองไม่ค่อยเข้าใจด้วย จึงทำตามบ้าง ไม่ทำตามบ้าง อีกทั้งไม่ค่อยมีเวลา ยุ่งแต่ทำงานหาเงินไปวัน ๆ จึงไม่ได้สนใจอะไรมากมาย"

แม่เด็กคิดว่า คนท้องหรือไม่ท้องก็กินอาหารเหมือน ๆ กัน แสดงถึงความไม่เข้าใจของแม่เด็กประการหนึ่ง แม่เด็กจะไม่บำรุงเนื้อสัตว์ด้วย โดยกล่าวถึงเมื่อกินบ่อย ๆ ก็ไม่ย่อยากกิน แม่เด็กกล่าวถึงตนเอง แม้จะเรียนถึง บ.6 แต่ก็ไม่มีใครเข้าใจในเรื่องการบำรุงอาหาร ซึ่งเป็นเหตุหนึ่งที่คุณเองไม่สนใจเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้

ในระยะคลอดและหลังคลอด

แม่เด็กคลอดที่โรงพยาบาลจุฬาฯ โดยในช่วงคลอดใหม่ ๆ นี้ จะงดกินไข่และเนื้อตามคำแนะนำของเพื่อนบ้าน ด้วยเหตุผลกลัวแผลจะไม่หายสนิท ในช่วงนี้จะกินแต่อาหารจำพวกผักเป็นส่วนใหญ่ แม่เด็กกล่าวว่า 3 เดือนหลังคลอด อาหารจำพวกเนื้อสัตว์ต่าง ๆ และไข่ตนเองไม่ได้กินเลย จะกินผักขิงใส่เครื่องในไก่แทน

หลังจากคลอดแล้วได้ให้ลูกกินนมเหลืองด้วย เพราะคลอดที่โรงพยาบาลหมอให้กิน แต่แม่เด็กไม่ทราบว่า มีประโยชน์อย่างไร ให้เด็กกินนมแม่อยู่ 3 เดือน พอเข้าเดือนที่ 4 เนื่องจากมีปัญหาคงต้องออกไปทำงาน จึงเลี้ยงลูกด้วยนมชันทหวาน และไม่มีเงินซื้อนมผงด้วย แม่เด็กกล่าวว่า "เพื่อนบ้านพูดเหมือนกันว่า ไม่ดีไม่ควรให้กิน เด็กจะสมองไม่ดี หัวทึบ ทำงานช้า ก็เลยให้เล็ก ให้กินนมชันทหวานตั้งแต่เด็ก 3 เดือน จนถึง 5 เดือน หลังจากนั้นก็ให้กินนมตนเองและนมผง ซึ่งมีปัญหาารรายได้เช่นเดียวกันในการเลี้ยงนมผง"

กรณีการบำรุงร่างกายของแม่เด็ก ตั้งแต่ท้อง เป็นต้นมาจนถึงช่วงให้นมลูก ไม่ได้บำรุงอาหารอะไรเป็นพิเศษเลย คิดว่ามีการกินแบบธรรมดาเหมือนตอนไม่ท้อง หรือไม่มีลูก การเลี้ยงดูเด็กจะบ่มข้าวกับกล้วย เมื่อเด็กได้ 6 เดือน ก่อนหน้านี้ให้กินนมอย่างเดียวและเด็กไม่ร้องด้วย แม่เด็กไม่ทราบว่าควรบ่มเมื่อเด็กอายุ 3 เดือน โดยบอกว่าหมอมไม่ได้บอกอะไรในเรื่องนี้ การเลี้ยงลูกปกติแล้วจะให้ยายของเด็กดูแลเป็นส่วนใหญ่ เพราะตนเองไม่ค่อยมีเวลาต้องออกไปทำงาน เรื่องอาหารเด็กจะให้ยายดูแลเป็นส่วนใหญ่เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม แม่เด็กแสดงทัศนคติว่า "ถึงอย่างไรก็ดูแลไม่ได้เท่าเรามีเวลาดูแลเอง แต่ก็จำเป็นต้องทำอย่างนี้ ตนเองทำงาน 6 โมงเช้าถึง 3 ทุ่ม กลับมาบ้านลูกก็หลับแล้ว"

แม่เด็กแสดงทัศนคติเหตุที่ลูกขาดอาหาร เป็นเพราะมีปัญหาเรื่องรายได้ไม่พอใช้จ่ายในการซื้ออาหารให้ลูก นอกจากนี้ คิดว่าตนเองเลี้ยงแบบไม่ใคร่เข้าใจ จะอาศัยการเลี้ยงดูตามที่พ่อแม่หรือเพื่อนบ้านเคยกระทำกันมา ในเรื่องอาหารคิดว่า กินอย่างไรก็ได้พอให้อยู่รอดไปวัน ๆ คิดว่ากินอย่างไรก็ได้ ไม่จำเป็นต้องบำรุงอะไรมากมาย เรื่องอาหารคิดว่าเหตุที่ไม่สนใจเพราะไม่ค่อยจะมีเงิน อีกทั้งไม่ใคร่เข้าใจ "เลยปล่อยเลยตามเลย"

นอกจากนั้นในเรื่องการดูแลเด็ก แม้ว่าตนเองจะรักลูกแต่ก็เหมือนปล่อยปละละเลย เพราะไม่ค่อยมีเวลาให้ลูก ลูกจึงขาดอาหาร ในเรื่องเด็กไม่สบาย เจ็บป่วย คิดว่าเป็นผลมาจากตัวเราเองที่ไม่ได้ดูแลทั่วถึง เด็กจะป่วยบ่อยในหน้าหนาว จะเป็นไข้หวัด เป็นส่วนใหญ่ และจะไม่ค่อยกินอาหารเวลาเจ็บป่วย

ข้อสังเกต :

- เด็กขาดอาหารระดับ 1 เด็กอายุ 11 เดือน
- แม่เด็กมีปัญหาภาวะรายได้มีผลต่อการไม่มีเวลาในการสนใจดูแลลูก ต้องออกไปทำงาน ปล่อยให้ยายของเด็กดูแล
- แม่เด็กขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการบำรุงอาหารและเป็นผลให้ขาดความสนใจเรื่องอาหาร
- แม่เด็กมีความเชื่อเกี่ยวกับอาหารแสลง เช่น ในช่วงคลอดใหม่ ๆ /มีการหย่าร้าง
- แม่เด็กแสดงทัศนคติเหตุที่ลูกขาดอาหาร คือ ปัญหารายได้ การไม่ได้สนใจเด็กและอาหาร และเลี้ยงแบบไม่ใคร่เข้าใจ เรื่องการโภชนาการ

- ภาวะเจ็บป่วยของเด็ก แม่เด็กแสดงความคิดเห็น เป็นเพราะตนเองไม่มีเวลาดูแลอย่างทั่วถึงมากกว่า สาเหตุที่เด็กเอง

- แม่เด็กมีทัศนคติเกี่ยวกับการกินอาหาร คิดว่ากินอย่างไรก็ได้ ขอให้อยู่รอดไปวัน ๆ ไม่จำเป็นต้องบำรุงอะไรมากมาย

4. นางอบ (นามสมมติ)

นางอบและสามี มีอาชีพ เป็นกรรมกรงานก่อสร้าง มีลูก 5 คน บ้านอยู่บริเวณชุมชน 70 ไร่ ลูกชายที่เป็นกรณีศึกษานี้ เป็นคนสุดท้อง อายุ 3 ขวบ 5 เดือน ขาดอาหารระดับ 2 (น้ำหนัก 10.5 กิโลกรัม)

ในระยะตั้งครรภ์

ในช่วงตั้งครรภ์ แม่เด็กได้ไปฝากท้องที่โรงพยาบาลจุฬาฯ ซึ่งแม่เด็กกล่าวว่าเพื่อความปลอดภัยและจะได้บำรุงดูแลครรภ์ด้วย อย่างไรก็ตาม แม่เด็กมิได้มีการบำรุงร่างกายตามคำแนะนำของหมอ แม่เด็กกล่าวว่า "กินตามธรรมดา ตามความเคยชินของตนเอง ไม่ได้สนใจเรื่องอาหารการกินอะไรมาก" แม่เด็กกล่าวถึงมีปัญหาเรื่องรายได้จึงทำให้ลดความสนใจเรื่องอาหารการกินลงไป ไม่ได้บำรุงครรภ์ตามคำแนะนำ อย่างไรก็ตาม แม่เด็กจะเลี้ยงกินอาหารรสจัด เพราะกลัวอันตรายต่อเด็กในครรภ์

ในระยะคลอดและหลังคลอด

แม่เด็กคลอดเด็กที่โรงพยาบาลจุฬาฯ ภายหลังการคลอดแล้วแม่เด็กจะยึดถือข้อห้ามอาหารแสดง คือ ห้ามกินข้าวเหนียวดำ โดยเหตุผลที่กลัวชากรรไกรจะแข็ง การบำรุงอาหารเป็นพิเศษจะไม่มี แม่เด็กกล่าว "กินตามธรรมดา แต่จะมีห้ามกินบ้าง เช่นข้าวเหนียวดำ" ดังกล่าว น้ามนเหลืองเมื่อกลับมามีบ้านก็บิบบี้ เพราะไม่ทราบว่ามิประโยชน์อย่างไร แม่เด็กให้ลูกกินนมแม่มากตลอดจนถึง 2 ขวบ การบิบบี้ข้าวและกล้วยลูก จะบิบบี้ 1 เดือนหลังคลอด แม้ว่าเคยได้รับคำแนะนำเนื่องด้วยกล้วยจะหิว แม่เด็กกล่าวถึง การที่ตนเองไม่ได้สนใจบำรุงร่างกาย ส่วนใหญ่เป็นเพราะตนเองไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ในการเลี้ยงดูเด็กและแม่เด็กจะไม่ได้สนใจมาก แต่จะไม่ปล่อยปละละเลยมากเกินไป จะมีกรณีไม่สนใจเพราะไม่มีเวลา ต้องออกไปทำงานก่อสร้างทั้งสามีภรรยา กลับมาบ้านก็เหนื่อยล้า จึงมีผลขาดการดูแล เด็ก เช่นเดียวกัน คิดว่า เลี้ยงดูลูกตามหน้าที่และดูแลเท่าที่จะทำได้ ไม่ได้เอาใจใส่จนมากเกินไป โดยส่วนมากจะปล่อยให้พี่ชายของเด็ก

อายุ 15 ปี เป็นคนดูแลที่บ้าน

แม่เด็กมีทัศนคติว่า เรื่องเกี่ยวกับอาหารเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ดีที่พิถีพิถันอะไร จะกินตามที่หอยจะมีให้กิน เรื่องคุณค่าอาหารจะไม่ได้สนใจ และกล่าวถึงตนเองไม่รู้ ไม่ทราบ! การเลี้ยงดูเด็กคิดว่าเลี้ยงตามหน้าที่เพราะเป็นพ่อแม่ก็ต้องเลี้ยงดู แต่ก็ได้เอาใจใส่ไม่มาก เพราะไม่มีเวลา

ทัศนคติของแม่เด็ก เด็กเจ็บป่วยเกิดจากตนเองไม่มีเวลาดูแล ปกติแล้วเด็กจะแข็งแรง ในช่วงฤดูฝนเด็กจะเป็นไข้หวัด เป็นประจำ และกล่าวถึงกรณีที่เด็กขาดอาหารคิดว่าเกิดจากเด็กไม่ชอบกินอาหาร จะชอบกินข้าวกับน้ำปลา จะต้องคอยบังคับ เมื่อปล่อยให้พี่ชายดูแลเวลาไปทำงาน เด็กจึงไม่ได้ดูแลดีเหมือนตนเองดูแล "คิดว่าปัญหาหลักคือ เรื่องของรายได้ ทำให้ต้องออกின்றนทางานหาความแหล่งก่อสร้าง ไม่มีเวลาดูแลสนใจลูก เด็กจึงขาดอาหาร" แม่เด็กกล่าว

ข้อสังเกต :

- เด็กขาดสารอาหารระดับ 2 เด็กอายุ 3 ขวบ 5 เดือน
- แม่เด็กมีได้สนใจรูปร่างกายตนเองในช่วงท้อง คลอดใหม่ ๆ และช่วงให้นมลูก
- ปัญหาเรื่องรายได้ ทำให้ลดความสนใจเกี่ยวกับเรื่องของการกินอาหารในครัวเรือน
- มีการปล่อยให้พี่ชายของเด็กอายุ 15 ปี เป็นคนดูแลโดยส่วนใหญ่ เมื่อพ่อ-แม่ออกไปทำงาน
- มีทัศนคติต่ออาหารเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ได้เอาใจใส่ไม่มาก ไม่ได้สนใจเรื่องคุณค่าอาหาร และขาดความรู้เรื่องนี้ด้วย
- การเจ็บป่วยของเด็ก เกิดจากการไม่ได้ดูแลอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในฤดูฝน
- แม่เด็กแสดงทัศนคติปัญหารายได้ เป็นหลักที่คิดว่าทำให้ลูกขาดอาหาร

จากรายละเอียดและการตั้งข้อสังเกตกรณีศึกษาทั้ง 4 รายดังกล่าว สามารถประมวล

ข้อได้ดังนี้ :-

- 1) แม่เด็กที่ถูกขาดอาหารจะมีปัญหารายได้ในครัวเรือนและมีผลต่อความสนใจเด็ก และเรื่องอาหารในครัวเรือน

- 2) แม่เด็กมีทัศนคติที่ไม่ดีติดพันหรือให้ความสนใจต่อ เรื่องอาหารในประจำวัน คิดว่า เป็นเรื่องธรรมดา กินอย่างไรก็ได้ จึงไม่ได้ให้ความสนใจต่อ เรื่องนี้เท่าที่ควร
- 3) แม่เด็กขาดความรู้ ความเข้าใจใน เรื่องการโภชนาการ นอกจากนั้นยังมีผลต่อ การขาดความสนใจใน เรื่องอาหารด้วย
- 4) แม่เด็กมีการปล่อยปละละเลย เด็กไม่มีเวลาดูแลดู เลี้ยงดูตามหน้าที่และ เพื่อ ให้โตเร็ว ๆ จะได้พ้นภาระเลี้ยงดู ซึ่งการไม่สนใจเด็กเท่าที่ควรนี้มีผลต่อภาวะการ เจริญวัยของ เด็ก
- 5) แม่เด็กมีการยึดถือข้อห้ามหรืออาหารแสดงในช่วงคลอดใหม่ ๆ นอกจากนั้นมีการ ผ่าฝืนคำแนะนำของหมอ เช่น การบ้วนอาหารเสริมแก่เด็กก่อนหรือหลัง 3 เดือน เนื่องด้วยขาด ความเข้าใจ
- 6) แม่เด็กแสดงทัศนคติ เมื่อเด็กโตขึ้น แม่เด็กไม่มีใครได้ดูแลเด็กมากขึ้นด้วย ด้วย เหตุผลเด็กเริ่มช่วยตัวเองได้
- 7) แม่เด็กมีภาวะการหย่าร้าง ต้องช่วยเหลือตนเองและดูแลลูกโดยสามีไม่ได้ให้ความ ช่วยเหลือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย